

De Heilige Geest werkt door, met en in mensen zoals jij

Preek

Dienst Pinksteren 2026

Voorganger: ds. Niels de Jong

Bijbelgedeelten: Handelingen 2: 1 – 4; 14 – 18; 37 – 39 (Petrus)

Vandaag vieren we Pinksteren – het feest van de Heilige Geest. De heilige Geest – dat is God zoals Hij hier en nu werkt. En ik weet niet of je daar een beeld bij hebt – bij wat de heilige Geest dan doet, uitwerkt, wat er dan gebeurt als de heilige Geest actief is. Maar het kan zijn dat je dan denkt aan duidelijk bovennatuurlijke dingen, misschien ook wel aan opvallende, onverklaarbare en bijzondere verschijnselen. Dat is op zich niet heel gek – want daar zullen we straks ook iets van lezen in Handelingen 2. Maar vaker, ook in Handelingen – en daar staan we vandaag vooral bij stil – werkt de heilige Geest minder opvallend. En t is dan niet eens altijd niet zo duidelijk dat die dingen door de heilige Geest komen. Voor gelovigen al niet, laat staan voor mensen die niet of minder geloven.

AHet boek Handelingen helpt ons echter om daar wel oog voor te krijgen – voor wat de Geest dan in/met/door mensen doet. De komende weken zullen we ook bij dit bijbelboek stilstaan en dan vooral kijken naar wat de Geest in mensen teweeg brengt. En vandaag doen we dat dus ook – vooral door te kijken wat het in iemand als Petrus teweeg brengt.

We lezen uit Handelingen 2 lezen – het verhaal van Pinksteren, het verhaal over de uitstorting van de heilige Geest. We lezen van die uitstorting, maar daarna lezen we een paar stukjes uit het vervolg van dit hoofdstuk en letten we dus op Petrus.

Ik zat een keer in een groep met mensen die elkaar voor het eerst troffen, ongeveer 12 mensen. Mensen die nieuw voor elkaar waren en nu in een soort bijeenkomst van een uur zaten. Er was een jongen van een jaar of 26 die kwam meerdere keren bijzonder grappig uit de hoek. Ad rem, bijdehand. Zo'n type waarvan je denkt – die is goed in nieuwe situaties en met nieuwe mensen. Achteraf sprak ik hem – en ik merkte op dat hij dat wel heel soepel deed en in dat uur bijna een soort gangmaker was geworden in de groep. Het was hem ook opgevallen, verbaasd zelfs. Want zei hij 'normaal ben ik eigenlijk helemaal niet zo'. Tot zijn verbazing was hij degene geweest die het meest op was gevallen in die bijeenkomst. Maar hij was dus eigenlijk iemand van de achtergrond, iemand die minder opvallend zijn eigen gang gaat, meer terughoudend. Maar die ene keer dus niet.

Ik moest daar aan denken bij Handelingen 2. Als je afgaat op het begin van Handelingen 2 dan denk je over de heilige Geest als iemand die de aandacht trekt, spectaculaire dingen veroorzaakt, opvallend. Maar als je verder zou lezen in Handelingen en zo meer van de Heilige Geest zou komen te weten, zou je ontdekken dat hij meestal een stuk terughoudender is. Meer van de achtergrond. Dat je juist goed moet kijken, anders zou je m zo maar missen. Goed moet kijken om Hem op te merken.

Nu is het begin van Handelingen 2 niet per se een eenmalige uitzondering, want als je verder leest in Handelingen dan gebeuren er soms nog wel eens opvallende dingen. Maar veel vaker is het veel minder opvallend. Dan gaat de Geest zijn gang achter de schermen. Via gewone mensen. Met een duidelijk effect – zeker. Het kan zelfs levensveranderend zijn. Maar niet zozeer dat de aandacht naar Hemzelf wordt getrokken. Want de bijzondere dingen die dan gebeuren, worden door de mensen die er bij zijn lang niet altijd aan Hem toegeschreven. Maar Lucas, de schrijver van Handelingen, heeft wel oog voor wat de Geest doet. En hij wijst er dan steeds op wat de Geest doet, of ingeeft, of bewerkt. En dat doet hij het vaakst door van mensen te zeggen dat ze ‘vervuld zijn’ van de Geest. Die uitdrukking valt hier in Handelingen 2 voor het eerst – de volgelingen van Jezus in dit verhaal worden vervuld van de Geest. En die uitdrukking zal nog een heel aantal keer terugkomen in Handelingen.

En als mensen van de Geest vervuld zijn, dan gebeuren er volgens Lucas bijzondere dingen. In de regel niet zulke bijzondere dingen dat mensen er letterlijk op af komen – zoals hier aan het begin van Handelingen 2 wel gebeurt. Maar toch wel bijzonder. Vooral in de zin dat het iets is dat mensen zelf niet kunnen regelen of organiseren of maken. En nee, die werking van de Geest is niet onomstotelijk vast te stellen, of aanwijsbaar en dan overtuigend voor iedereen. Dat niet. Maar meer zo – dat een bepaalde gelovige ‘iets’ heeft. Of dat een bepaalde ontmoeting die wel heel toevallig tot stand komt. Of opeens komt iemand wel heel plotsklaps tot geloof. Of iemand zegt iets raaks waarvan hij eigenlijk niet kon weten dat het zo raak kon zijn. Nou ja, dat soort dingen zie je in Handelingen ook – allemaal van die voorbeelden wat de Geest doet in/met/door iemand. En als we daar op letten, kunnen we daar van leren wat de Geest ook in/met/door ons kan uitwerken.

Natuurlijk, de Geest is niet beperkt tot de dingen die in Handelingen staan. De Geest is ook van de nieuwe dingen. En de Geest kun je ergens ook niet volgen, die waait waarheen Hij wil. En de Geest werkt ook op plekken waar je het misschien niet zou denken – in kerken, maar ook zeker daarbuiten. En de Geest heeft ook iets mysterieus – je ziet ook niet altijd wat Hij nou precies doet. Maar dat allemaal gezegd hebbend, toch kun je de Geest herkennen, zijn manier van werken herkennen. Want de Geest is iemand met bepaalde manieren van doen. Zoals God dat is, mensen dat zijn – zo is de Geest dat ook. En als we op Petrus letten, vinden we drie van die kenmerkende manieren van doen. Drie dingen die de Geest dan ook in ons en door ons kan doen.

Als eerste, dat Petrus überhaupt opstaat en de moed heeft om daar opeens het woord staat te voeren ten aanzien van een grote groep luisteraars.

Nu komt het wel vaker voor dat mensen voor een grote groep iets staan te vertellen. Maar dat Petrus opstaat om zich zo publiekelijk uit te spreken over Jezus, dat is wel bijzonder. We kennen hem als degene die maand of twee hiervoor onder enige druk gelijk ging zeggen dat hij Jezus niet kende – tot drie keer toe. En ook na een ontmoeting met de opgestane Jezus is, maakt hij deel uit van de groep leerlingen die achter gesloten deuren samenkomen – bang als ze zijn om gevangen genomen te worden en misschien nog wel ergen. Maar nu hij vervuld is van de Geest, is het anders. Als er kritische geluiden klinken over wat er gebeurt, als mensen beginnen te spotten, dan staat Petrus op. Hij neemt het woord, legt uit wat er volgens hem aan de hand is en hij neemt stelling voor Jezus. Hij heeft de moed gekregen om daar te staan.

Verderop in Handelingen kun je er vaker van lezen – dat mensen de moed krijgen om op te staan bij kritische geluiden, maar ook als er tegenwerking is, tegenstand, onrecht. Iets kenmerkends van de heilige Geest – hij geeft mensen moed. Mensen die voorheen bang waren zijn het niet meer; of mensen die nog steeds bang zijn, laten zich er niet door leiden.

En natuurlijk dit kun je gemakkelijk wegredeneren. Je kunt erop wijzen dat mensen wel vaker moedig zijn. Om allerlei redenen en met allerlei motieven. En dat is ook zo. Maar het is volgens Handelingen ook typisch iets van de heilige Geest om mensen moed te geven op te staan, tegen de stroom in te gaan, zich uit te spreken.

Misschien heb je dit al ervaren – deze moed die je niet van jezelf had, maar van de heilige Geest kwam. Misschien heb je dit juist nodig. Weet dat zulke moed iets is dat de Geest wil geven.

Als tweede kenmerkende van de Geest – dat Petrus Jezus onderwerp van gesprek maakt.

De situatie is als volgt. Er is een geluid van een hevige wind. Mensen komen er op af. Zien iets bijzonders als van vuur bij die mensen die daar op straat staan. En hoewel de mensen allemaal verschillende talen spreken, verstaan ze het allemaal. Maar er wordt ook gespot. En dan staat Petrus dus op. En hij verdedigt zijn mensen. Hij legt uit dat wat hier gebeurt in de oude boeken al voorzeggd was. En hij wijst de mensen op Jezus Christus, die gekruisigd was, maar weer opgestaan uit de dood.

In het vervolg van Handelingen doen van de Geest vervulde mensen dat vaak. Het gesprek op Jezus Christus brengen – en zo raken mensen op de hoogte van dat goede nieuws van Jezus, ook voor hen. Lang niet iedereen gaat vervolgens geloven, maar altijd weer zijn er mensen die wat wel doen. Zo ook hier in Handelingen 2.

Ik weet niet of je dat herkent – maar op dit punt zou ik wel meer van de Geest kunnen gebruiken. Want dit vind ik nog bijna het moeilijkst. Niet in de kerk of in mijn werk – daar wordt het soort verwacht. Maar meer daarbuiten. Niet moeilijk vind ik het om over het geloof te praten, de kerk, dat ik christen ben, over God. Dat vind ik eigenlijk allemaal niet zo lastig. Maar dan ook Jezus ter sprake brengen – op de een of andere manier vind ik dat een stuk moeilijker. Terwijl Jezus de kern van alles is. Misschien hou ik het liever wat vrijblijvender – en ja, als je het op Jezus brengt, dan is het gelijk niet meer zo vrijblijvend. Of misschien voel ik daar toch minder openheid voor – dat zou ook kunnen. Misschien zijn er andere redenen.

Maar blijkbaar wil de heilige Geest daarbij helpen – om beter en makkelijker over Jezus of je geloof in Jezus te praten. Dat is zelfs iets kenmerkends wat Hij wil doen blijkbaar.

Ik zag het laatst bij iemand die vrij recent tot geloof was gekomen. Ze was – vrij out of the blue – het nieuwe testament gaan lezen. En Jezus was ‘van het papier gekomen’, de levende, degene die ze geloofde en wiens woorden ze ging proberen in praktijk te brengen. En ze was er merkbaar een beter mens van geworden, zei ze. En ze was er ook maar over gaan vertellen tegen anderen, in een omgeving waar dat helemaal niet gebruikelijk was. En nee, niet iedereen zag daar wat in natuurlijk. Maar ze deed het wel.

En natuurlijk – dat kun je verklaren door te wijzen op iets als ‘ontdekkersvreugde’ – dat doen mensen, als ze iets nieuws ontdekt hebben, delen ze dat maar wat graag aan anderen. En dat zal ook vast. Maar het is volgens Handelingen ook iets kenmerkends van de heilige Geest dat Hij mensen doet spreken over Jezus.

En dan als derde – dat Petrus’ woorden buitengewoon en onverwacht veel effect hebben.

Er staat dat mensen er diep door getroffen zijn. En ze vragen: 'wat moeten we doen?' En Petrus wijst hen op het geloof in Jezus Christus en dat ze dan ook de heilige Geest geschonken zullen worden. En velen vertrouwen zich toe aan Jezus Christus en hun wordt de Geest geschonken en daardoor worden ze een groep, een community, eentje die deelt, verbonden raakt, bidt, leert, bij elkaar thuis komt.

Die toespraak van Petrus heeft dus buitengewoon veel effect. Niet zomaar bij een paar mensen, niet eens bij tientallen of honderden mensen, maar bij duizenden mensen tegelijk. En niet zo maar even, maar er ontstaat een gemeenschap en een beweging tegelijk die tot op de dag vandaag doorgaat.

Het is opvallend te noemen – want Petrus was vanuit zichzelf lang niet altijd zo effectief. In Handelingen 1 is er bijvoorbeeld nog een verhaal waar Petrus ook de leiding neemt en het woord voert namens de groep. Jezus heeft op dat moment al afscheid genomen van zijn mensen en gezegd dat zij moeten wachten op de heilige Geest. Dat doen ze ook wel, maar Petrus denkt toch alvast iets te moeten regelen. Judas is namelijk uitgevallen en Petrus wil het aantal weer op 12 krijgen. Hij regelt een verkiezing en Matthias wordt verkozen. En Petrus had vast goede bedoelingen en ook niets mis met die Matthias, maar in het hele verhaal van Handelingen komt hij geen enkele keer voor. Terwijl later in Handelingen wordt iemand geroepen door Jezus zelf – Paulus – en die wordt de meest effectieve apostel ooit. Kortom, als Petrus in eigen kracht aan de slag gaat, naar eigen inzicht handelt, dan heeft dat weinig betekenis. Terwijl een hoofdstuk later in Handelingen 2 Petrus in de kracht van de Geest buitengewoon veel effect heeft.

Je zou het met deze anekdote kunnen verhelderen – althans: ik hoop dat het verheldert. Want je moet eigenlijk wel een beeld hebben van hoe computers er vroeger uitzagen. Toen laptops voor lang niet iedereen was weggelegd, toen hadden veel mensen een computer thuis staan. Die stond ergens op een vaste plek. Een beeldscherm en een unit ernaast. En die twee waren met kabels op elkaar aangesloten en nog een kabel naar het stopcontact. Als je een probleem had met je computer, kon je bellen met een helpdesk. Dus niet whatsappen, ook geen chatbots, gewoon bellen. En dan kreeg je een echt iemand aan de lijn – nou ja, meestal niet direct, kon zomaar wel een minuut of 15 duren. Maar die ging je van een afstand proberen te helpen met je computerprobleem.

Nou ja, die voorkennis moest ik even delen. Nu het voorbeeld. Er was iemand met een probleem – zijn computer deed het helemaal niet meer, startte niet eens meer op. Hij belde de helpdesk en de helpdesk-medewerker probeerde zo goed mogelijk te helpen. De helpdeskmedewerker: 'Is er misschien iets met de startknop?' De man antwoordde: 'Nee, daar is niets mis mee, heb ik ook gewoon ingedrukt, zoals altijd. Maar er gebeurt niets, er gaat ook nergens een lampje branden oid'. Helpdeskmedewerker: 'Dan moeten we kijken naar de kabels – zitten die er allemaal in? Bv. ook in het stopcontact?' 'Ja, de stroomkabel zit ook gewoon in het stopcontact'. Misschien een kabel achterin de computer – zitten die er goed in? 'Ik denk het wel, zegt de man. Ik weet alleen niet precies welke kabel u bedoelt, want dat kan ik niet goed zien, want het licht doet het ook al niet, dus het is hier in de kamer nogal donker'. 'Ah zo', zegt de medewerker van de helpdesk – nog steeds even vriendelijk. 'Dan weet ik wat u moet doen'. 'Fijn' zegt de beller. 'U moet de computer in de doos doen en terugbrengen naar de winkel waar u de computer hebt gekocht.' De beller is verbaasd: 'O... – is het dan zo erg... Maar wat moet ik dan zeggen waarom ik m terugbreng?' Helpdeskmedewerker: 'Zeg erbij dat je gewoon te stom bent voor een computer'.

Zonder stroom konden computers niet, zoals telefoons niet kunnen zonder batterij en: zo kunnen christenen en kerken niet zonder de heilige Geest. En zoals het onzinnig is om toch zonder stroom zo'n computer aan proberen te krijgen – zo is het onzinnig om te denken dat het zonder de heilige Geest wat kan worden met je christelijke leven of met het leven van de kerk. Want het gaat niet in eigen kracht of naar eigen inzicht en ook niet met wat goed advies van buiten. Om het echt iets te laten worden – daarvoor heb je de Geest

nodig Sterker nog, dan kan het opeens heel veel worden. Want die ineffectieve leider van een Petrus in Handelingen 1, heeft in Handelingen 2 opeens buitengewoon en uitzonderlijk veel effect. En dat dingen buitengewoon en verrassend veel effect kunnen hebben door de heilige Geest, is wel vaker een patroon in het boek Handelingen. Want de verspreiding van het goede nieuws van Jezus Christus – dat was het nooit zover gekomen zonder de heilige Geest. Dat laat Lucas, de schrijver van dit bijbelboek, steeds weer merken. Soms heel duidelijk en soms meer tussen de regels door. Maar hij laat het merken. Hij laat het zelfs zo vaak merken dat ook wel is gezegd om dit bijbelboek niet de Handelingen van de apostelen te noemen, maar de Handelingen van de heilige Geest. De Geest werkt hier en zorgt voor het resultaat. Dat werk doet Hij in en door mensen heen. Natuurlijk wat zij kunnen en weten en doen – dat telt ook zeker. Zoals wat Petrus kan en wist – dat werd ook ingeschakeld. Maar daardoorheen zorgt *Hij* voor het echte en blijvende effect. En dat heeft tot effect dat het goede nieuws zich enorm verspreidt – ondanks alle tegenwerking en tegenstand, uiteindelijk tot in Rome.

En natuurlijk – dat grote effect kun je ook menselijke redenen voor aandragen. Je kunt wijzen op allemaal sociologische factoren waardoor het christelijk geloof zo kon groeien. En je kunt erop wijzen dat die mensen hier in Jeruzalem waarschijnlijk al behoorlijk wat voorkennis hadden; veel van die mensen hadden Jezus zelf waarschijnlijk ook gehoord en meegemaakt. Dat zal meegespeeld hebben. Maar Lucas wijst als reden aan dat dit gebeurt door de heilige Geest.

En dat zegt ons – willen wij mensen zijn die van betekenis zijn, willen we dat er boven verwachting veel goeds gebeurt, dat onze woorden en daden een goed effect hebben, willen we dat het goede nieuws ook in onze omgeving echt verspreidt, willen we dat de kerk echt effect heeft in levens van mensen – dan hebben we de heilige Geest nodig. Want pas met de heilige Geest, door de vervulling met de Geest, er juist wel goede dingen gebeuren, mensen echt veranderen, of gemeenschappen gaan groeien. Veel meer dan gedacht of verwacht.

Drie dingen dus die de Geest in/met/door mensen doet als we op Petrus letten. Buitengewoon effect. Jezus wordt onderwerp van gesprek. Meer moed.

Ik weet niet of je een van deze dingen wel heel erg kunt gebruiken. Maar dit soort dingen zijn wel van de Geest te verwachten. Je kunt er om vragen – want de Geest werkt op uitnodiging.

Wie je ook bent. Want als de Geest *Petrus* dit soort dingen geeft en hem inschakelt, dan is er voor ons natuurlijk ook hoop. Want Petrus is een heel gewone man, met helpende en niet-helpende karaktereigenschappen. Een visser van beroep – een gewone man dus. Een man die overduidelijk gefaald had. Zeker niet iemand van onbesproken gedrag. En toch – deze Petrus wordt ingeschakeld.

En dat is nou ook al typisch de Heilige Geest. Om te werken met mensen als Petrus. Met mensen zoals wij.

Amen.